

LA "PLACA MÒBIL" D'EN BOSCH

- Al mes de febrer vaig tindre ocasió de ser present a la solemne cerimònia de la col·locació d'una placa ceràmica en memòria del lloc on va estar ubicada l'acadèmia de pintura d'en Joan Bosch, amb l'assistència de les autoritats locals, els familiars del personatge i diversos convidats. Amb gran sorpresa he vist després que l'esmentada placa ha estat arrencada del lloc on va ser descoberta i enganxada a una altra façana de la plaça Major. Quina és la causa d'aquest estrany desplaçament dels taulellets?

+ L'explicació es prou senzilla. Com ja assenyalàvem en una ocasió anterior, l'acadèmica d'en Bosch va estar situada en les primeres dècades del segle al carrer Dessemparats, número 1, 2on.

Però, com és facilíssim d'entendre i de comprovar, en aquells dies i fins que van ser enderrocats l'antic convent de dominiques, l'edifici del vell Ajuntament i les cases que completaven l'illa per conformar l'actual plaça Major, el carrer de la Mare de Déu dels Dessemparats començava al cantó de l'exemple, al carrer d'en Ramón y Cajal. Aquesta elemental dada, però -i ho diem amb recança-, no va ser pel que sembla adientment documentada pels erudits investigadors del susdit homenatjat, de manera que el lloc on va acudir la cofoia comitiva el passat 13 de febrer a les 19 hores per descobrir públicament la plaqueta i que, segons el fullet editat per la regidoria de la Dona, promotora del peculiar esdeve-

niment, "sembla edificat cap als anys 60", no té res a veure amb la qüestió i les brigades municipals van haver d'anar a corre-cuita dies després per a corregir el tripijoc inauguratiu, enganxant-la al punt correcte.

La relliscada és encara més òbvia considerant que a l'exposició de peces originals de la família Bosch que completava l'homenatge i reproduït a l'esmentat fullet, apareix un oli amb una vista de Vila-real amb aquesta inscripció clara al dors: "Impresión de Villarreal desde la casa en que vivíamos" i representant la inequívoca perspectiva dels porxes de la plaça i el campanari i la façana de l'Arxiprestal. Sembla així ben patent que a la regidoria de la Dona i als seus "assessors històric-artístics" els convendria també un mínim repàs de "cultura local".

EL PATRONATGE DE SANT PASQUAL

- Tots els anys celebrem les festes en honor de sant Pasqual, com a patró del nostre poble, però, des de quan ho és? Segurament sempre se li ha tingut molta devoció, però, en quin moment va ser reconegut com a tal?

+ La veritat és que fa molt poc de temps, poc més de vuitanta anys.

La vila havia venerat com a protector, des de la seua fundació, a l'apòstol sant Jaume però l'increment de la devoció a sant Pasqual, constant sempre, i estimulada a més per la declaració del seu universal patronatge eucarístic va concitar la idea de demanar a la Santa Seu l'acceptació del seu nomenament com a especial protector

de la ciutat. Elegit així pel clergat i els fidels de Vila-real, en la sessió plenària del dia 5 de juliol de 1917 l'Ajuntament va acordar per unanimitat cursar al Vaticà la sol·licitud oficial d'aquesta proposta.

El papa Benet XV va ratificar i confirmar el demanat patronatge per decret de la Sagrada Congregació dels Ritus, datat a Roma el 14 de novembre del mateix any, que va ser transmès al poble vila-realenc durant la festa de la Immaculada, poques setmanes després i celebrat amb gran joia pel poble devot.

ELS PRIMERS POBLADORS DE LA VILA

- Dins de les passades festes fundacionals del mes de febrer vaig veure com l'Ajuntament programava un viatge cultural a Lleida, tot justificant-lo com un retrobament de la ciutat amb les terres d'origen dels seus primers habitants. Què hi ha de cert en això que els vila-realencs provenim dels lleitadans?

+ Efectivament, recordem que aquesta activitat "cultural" va ser convocada per l'anomenat "Servei de Normalització Llingüística" de l'Ajuntament, tornant a treure el testet d'un dels mites pseudohistòrics de la vida local que, com ara el dels "Infantes" o el del "pastoret de la Mare de Déu", creiem que a determinats nivells estava ja ben superat.

Des de les investigacions del pare Ramón de María sobre el Repartiment de Vila-real i Borriana als anys trenta fins als més recents estudis de José María Doñate i de Santiago Vilanova,

EL DESCOBRIMENT DE LA PLACA D'EN BOSCH

ha quedat ja ben palés que la donació de terres del nou terme de Vila-real a cavallers de Lleida, si es va produir mai, no va tindre efectes pràctics ni conseqüències concretes i que els lleidatans no van assumir l'ocupació i població de la nova vila, malgrat els avantatges fiscals assenyalats per Jaume I en la seua Carta Pobla. Tant es així, que al març de 1276 el rei Pere va ordenar al batlle de la vila, el jueu Salomó Vidal, que citara els agraciats amb el primer repartiment de terres perquè establiren la residència i, en cas de persistir en el seu desinterès, fera una nova donació a altres gentes "tant cristians, com jueus o sarracens". Tres anys després, el rei va d'haver fer una nova crida, aquesta vegada als moros de la frontera a Castalla i Biar, tornant a oferir les cases i les terres sense pobladors de Vila-real. Encara al 1282 el rei mana a Salomó Vidal que en les seues ofertes per atraure habitants establira amb càrrec a l'hisenda reial la construcció de cases, amb corrals rodejats de tapià, a la banda del raval de Castelló. Tot això son dades prou clares del total absentisme dels suposats fundadors lleidatans.

A aquesta mateixa publicació, el propassat maig de 1996, Joan F. Bernat Esplugues mostrava documentadament totes aquestes dificultats per dotar de població adient a la nova vila, que es perllonguen fins avançat el segle XIV, i enumerava el llistat dels habitants esmentats al "nomenament de cequiers" de 1307, dels cognoms dels quals podriem extraure la conclusió que, en aquells moments, hi havia a la vila gent procedent d'Osca, de Tarragona, de Terol, de l'Urgell, de Girona, inclús d'ascendència rossellonesa. Sortosament barrejats, com és ben probable, amb gent de tota mena i procedència.

Sembla així ben patent que a algún dirigent dels serveis municipals de "Normalització Llingüística" li convendria també un poc de "normalització històrica".

UNA ÒPERA DE GOTERRIS

– Conec prou les peces per a banda del mestre José Goterris Sanmiguel, perquè son sovint interpretades en festes i concerts, però mai no he tingut ocasió d'apreciar la seua obra lírica,

EL MESTRE GOTERRIS

la producció de la qual he sentit dir que va ser també important. És veritat que inclús va escriure una òpera?

+ I tant que sí. I amb un llibretista de prestigi com l'escriptor teatral Jacinto Benavente que pocs anys després, això va ser cap al 1916, rebria la concessió del premi Nobel de Literatura (1922). L'obra en que va basar la seua composició Goterris es titulava "El dragón de fuego" (ell haguera preferit inicialment musicar la comèdia benaventina "La noche del sábado") i tot i la generosa autorització de l'autor els seus nombrosos compromisos i treballs li van impedir una relació més

estreta, per la qual cosa es va encarregar de fer l'adaptació per al llibret el poeta local Francisco Moreno, amic personal i freqüent col.laborador en les activitats del compositor.

El resultat final, un peça de tres actes amb sis quadres, va complaure i sorprendre al propi Benavente que així ho va transmetre efusivament, i l'obra va ser presentada pel mestre Goterris al Certamen convocat pel Gran Teatre del Liceu de Barcelona, on va restar entre les tres òperes finalistes del concurs. Malhauradament la composició no va arribar a ser representada en aquell magnífic coliseu, encara que sí va ser posada en escena a Vila-real amb la cooperació de membres de la Joventut Antoniana, "Els XIII" i diversos cantants.

A més d'aquesta magna composició lírica, José Goterris va escriure també la música de les sarsueles: "La niña de nácar", "La paloma", "El carillón", "El ángel de Villarreal", "El sino de Gotha", "Capricho regio", "Lola la risueña", "Tiempo de vals", "La pájara", "El reloj de Markebal" i "La suerte".

Per cert que, per si és d'interés per a algú, convendria recordar que el proper 27 de maig es complirà el 125 aniversari del naixement del gran compositor local, autor també de la Marxa i de l'Himne de la Ciutat. Potser fora un bon moment per retre-li un merescut homenatge popular, amb l'edició, interpretació i difusió del seu nom i de les seues obres.

